

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Danielis Huetii Demonstratio Evangelica

Huet, Pierre Daniel

Parisiis, 1679

De Libro Proverbiorvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-16260

unde non absque similitudine aliqua veri concludi potest, non plures quam septemdecim Psalmos Davidem lucubrasse. Prius argumentum sic discutimus, postremum quidem Psalmum septuagesimum primum à Davide fuisse compositum, cum regnum Salomoni filio jamjam moriturus transcriberet; at extra ordinem in Psalmorum serie fuisse collocatum. Posterus vero sic excipitur, vel ex clausula Psalmi illius septuagesimi primi apparere non in decimo septimo Davidem loquendi vel canendi finem fecisse; neque vero adnotationem illam, *Hac autem sunt verba David novissima*, ad antecedentia, verum ad sequentia pertinere.

Disputatur de Psalterio Salomonis à Johanne Ludovico de La Cerda edito.

X. De Psalmorum συλλογή agentibus nobis, minime prætermittendum est Salomonis Psalterium, ex Augustana Bibliothecæ vetustissimis membranis ab Andrea Schotto descriptum, à Johanne Ludovico de La Cerda è Græco sermone Latine redditum, & cum ejusdem Scholii editum. Constat illud Psalmis octodecim, Græce scriptis, ita tamen ut Ebraicum & Septuaginta Senum styllum referant. Salomonis nomen præfixum gerunt, his verbis: *Ψαλμοὶ τοῦ Σαλομῶν*. Quid de his statuat Cerdanus incertus hæret, atque eo demum inclinatur, ut vel Salomonis, vel viri sacrarum literarum peritissimi, ex Salomonis persona differentis, factum esse statuat. Ego vero Salomonis esse præcisè nego: nec enim tam augustum sacre antiquitatis monumentum, tamdiu, tantisque in tenebris jacuisse posse puto, ut aut Judæorum recentiorum ac veterum diligentiam effugeret, aut præcorum Ecclesiæ Patrum, aut piorum hominum, aut doctorum denique, tam sedula cura scrutantium quæcumque ad sacra studia promovenda pertinerent. Nam quis putet tam venerandas sacrorum Codicum reliquias nulla aura afflavisse Origenem, aut Pamphilum, aut Eusebium, aut Hieronymum, qui tanto studio præcorum sanctorum Voluminum exemplaria & interpretationes undique comparaverant? Tutius utique credi potest, Hellenistæ alicujus opus esse, hominis in Librorum sacrorum lectione detriti, plurimaque cum ex Davidicis Psalmis, tum ex Isaiâ, & Ezechiele, & ahunde etiam ad id opus mutuati. Ejusmodi enim figmentis sæpe industriam suam exercuisse Hellenistæ eruditi sciunt. Tempus assignare promptum non est: aliquanto tamen post Christi tempora scriptum reor; alioquin ad notitiam sanctorum Patrum pervenisset. Salomonis autem personam Auctor assumpsit, quod Psalmos complures à Salomone scriptos intercidisse sciret: non ut Lectoribus faceret fucum, & ab incautis pro genuina Salomonis lucubratione haberi veller, sed ut se ad imitationem Salomonis componeret, & ea ex illius persona proferret, quæ ipse proferre potuisset. Id indicat lemma istud, *Ψαλμοὶ τοῦ Σαλομῶν*. Non enim is titulus, ut dixi, Salomonis hunc esse Psalmum ostendit, cui præfixus est, sed Salomoni esse adscriptum, ejusque personæ accommodatum. Quod autem à Judæo proficisci hoc opus potuisset negat Cerdanus, quia quæ de Christo vaticinatur, religionem Christianam adversus Judæos firmant, de nihilo est; nam & ei quem expectant Messia eadem Judæi tribuunt, & in Prophetarum libris similia reperiuntur. Quod de octodecim illis Psalmis à me dictum est, idem de eo Psalmo dicendum arbitror, quem extra centum & quinquaginta Canonicorum numerum exhibent editiones Septuaginta Interpretum, & Horologia Græcorum, quemque Synopses Auctor commemoravit, aliis de eo altum silentibus.

DE LIBRO PROVERBIORUM.

- I. *Disputatur de Auctore libri Proverbiorum. Variæ opiniones proponuntur.*
- II. *Compositio Libri hujus, unius esse videtur Salomonis, compilatio multorum posterioris ævi, ordo & constructio Esdræ.* III. *Probatum ejus γρηγορίας & antiquitas.* IV. *Refelluntur argumenta Adversariorum. Primum argumentum.* V. *Secundum argumentum.* VI. *Tertium argumentum.*

Disputatur de auctore libri Proverbiorum. Variæ opiniones proponuntur.

I. **H**ACTENUS per nubila fere & caliginem sanctorum Codicum Auctores internovimus: sic tamen ut etiam agnovimus. Nunc vel perplexarum disquisitionum tricas elucati, vel primæ & obscuræ vetustatis prætergressi tenebras, in luce deinceps paulo majori versabimur, nobisque Scriptores sacri se ipsi apertius cognoscendos dabunt. Libri quidem Proverbiorum auctorem se in fronte operis profiteretur Salomon: *Parabole, inquit, Salomonis, filii David, regis Israël.* Tum ab his verbis initium ducit vicesimum quintum caput: *Hæ quoque Parabole Salomonis, quas transfulerunt viri Ezechia, regis Juda:* quæ sic intelligo, sequentes Parabolas esse

quoque Salomonis, itidem ut superiores; verum à viris Ezechiae fuisse collectas & descriptas: non & præcedentes, ut existimavit Interpres Arabs. Id enim sonat Ebraica dictio, & ita intellexerunt Interpretes Septuaginta, & Thargum, & R. Levi ben Gerson. Deinde quorum notationem hujusmodi in istum locum infarsissent, cum præfigi debuisset decimo capiti, quod Parabolarum initium est, si ad omnes æque Parabolas pertinuisset? Viri Ezechiae, hoc est ministri, ii videntur fuisse Eliacim filius Helciae, Sobna scriba, Joahe filius Afaph, à commentariis, & ipse etiam fortasse Isaias Propheta, quem R. Mosès Kimchi, aliorum Judæorum opinionem secutus, non Proverbia solum, sed & Ecclesiasten, & Canticum Canticorum scripsisse affirmat. Tricesimi deinde capitis hoc exordium est: *Verba Congregantis filii Vomentis*: cum ita reddi debeat: *Verba Agur filii Jake: Prophetiam dixit vir ad Ithiel, ad Ithiel & Ubal*. Unde liquet aliam quoque esse hanc Proverbiorum mantillam, ab Agure *ἡγορησθέντα* collectam. Nomen ipsius in Septuaginta Interpretum editione præfixum non est iis verbis, quæ illi adscribuntur: at genuinum tamen est, cum in Ebraico exemplari, & in Vulgata, & in Thargum, & in Syro Interprete occurrat. Hunc fuisse sapientem aliquem inter Ebræos Magistrum tempore Solomonis censet Aben Ezra, quod nulla probabili ratione nititur. Salomonem ipsum fuisse affirmant R. Nathan in Avoth, & R. Levi ben Gerson. Perperam utique, nam de se ait Agur: *Stultissimus sum virorum*, Prov. 30. 2, 3
& sapientia hominum non est mecum: non didici sapientiam, & non novi scientiam sanctorum. Quæ nullo pacto convenire possunt Salomoni de se hæc prædicanti in Ecclesia. Ecl. 1. 16.
Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Jerusalem; & mens mea contemplata est multa sapienter, & didici. Crediderim potius sequiori eum avo vixisse sub regibus Judæ, & ex magna Salomoniarum Parabolarum congerie collegisse aliquot, & pro capite digessisse, præfixo nomine suo ac elogio, quo quam abjecte de se, contemtimque sentiret, declarare voluit. Sequuntur Lamuelis regis præcepta, quæ ab ultimi capitis initio exordiuntur; & ut conjicio, in nono versu desinunt: nam cum reliqua capitis pars in mulieris fortis laudes excurrat, & in priori referat Lamuel, quicumque tandem ille sit, quæ à matre acceperat, verisimile non est mulierem illam, fortem quoque ipsam ac prudentem, ut vel ex his præceptis existimari potest, mulieris prudentis præconia celebrasse, quod perinde fuisset, ut si se ipsa laudibus exornasset. Præterea posterior illa pars capitis à priori disjuncta in editione Septuaginta Interpretum reperitur. Denique Ebraicorum elementorum ordinem primæ singulorum versuum literæ sequuntur; & ut docet Auctor Commentariorum in Threnos Jeremiæ, qui tribuuntur Hieronymo, tetrametris iambicis concluduntur, cum nihil tale in superioribus occurrat. Quis sit ille Lamuel, multum disputant Interpretes. Quidam Ezechiam esse putant, à matre Abia Zachariæ filia eruditum: R. Nathan in Avoth, alique plures, Salomonem: quibus ut assentiar efficiunt ista his consimilia è quarto capite Proverbiorum: *Nam & ego filius sui patris mei tenellus, & unigenitus coram matre mea; & docebat me atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum, custodi præcepta mea & vires.* Prov. 4. 3, 4. Quid mirum autem, si ex assiduo cum Davide convivu tantum sapientiæ Bethsabea hausserit? Fieri autem potuit ut Lamuelis nomine Salomon à matre appellaretur, quemadmodum Mosem Ebræi tradunt à parentibus & propinquis diversâ nomina habuisse. Veruntamen, ne quid dissimulem, ex vitiatas & male acceptis lemmatis hujus verbis, nomen Lamuelis prodidisse non vana prorsus suspicione conjici posse puto. Sic enim Septuaginta Interpretes: *οἱ ἐμοὶ λόγοι ἐπίλυται ὑπὸ θεοῦ βασιλέως χρηματισμὸς, ἐν ἐπαγγελίᾳ ἢ μὴτιρ ἀπὸ θεοῦ* Sermones mei à Deo dicti sunt Responsum Regis, quem eruditit mater sua. Neque versu quarto sequenti Lamuelis exhibent nomen. Alii Interpretes, Syrus, Aquila, Theodotion, & Symmachus, in eodem referendo multum discrepant. Laudes porro illas mulieris fortis subjecisse Salomonem ipsorum reor maternis præceptis, quasi minerval & honorarium, propter doctrinam ab ea sibi traditam. Quod autem ex vicefimo tertio versu vicefimi quarti capitis, ubi hæc occurrunt verba: *Hæc quoque sapientibus*, conjeciant quidam, sequentes Parabolas à sapientibus aliquibus Ebræorum Magistris post Salomonem fuisse excogitatas & editas, ac si sensus sit: Hæc quoque sunt sapientum; id mihi non probatur. Pluris est apud me interpretatio Septuaginta Senum, quæ est hujusmodi: *ταῦτα ἢ λέγω ὑμῖν τοῖς σοφοῖς ἐπιτηρώσκειν. ἀεὶ δὲ ἐν κρίσει ἢ καλῶν* Ubi τὸ ἀεὶ δὲ adventitium videtur, & extrinsecus intrusum: cum ita ad Ebraici exemplaris fidem omnino legendum sit: *ταῦτα δὲ λέγω ὑμῖν τοῖς σοφοῖς ἐπιτηρώσκειν ἐν κρίσει ἢ καλῶν* Hæc autem dico vobis sapientibus: Cognoscere personam in judicio non est bonum. Sic legerunt Aquila, Theodotion, & Symmachus. Firmatur hæc Septuaginta Senum interpretatio pari allocutione, quæ apud eosdem extat paulo superius: *ταῦτα λέγει ὁ ἀνὴρ τοῖς πιστεύουσιν θεῷ* Hæc dicit vir is qui Deo confidunt. Eandem sequuntur

& Chaldaeus Interpres, & Syrus, & Arabs, & Vulgatus.

*Compositio
Libri huius
unius esse vi-
detur Salo-
monis, com-
pilatio multo-
rum postero-
ris aevi. ordo
& constructio
Esdrae.*

II. Utcunque se res habet, manifestum est hanc Parabolaram *αλληλοῦ* non simul ac semel fuisse compilatam, sed variis temporibus, partim ante Ezechiam, partim Ezechiae temporibus, partim & Aguris illius. Sic enim existimo, cum ter mille Parabolas scripsisset Salomon, integram earum collectionem ante captivitatem Babylonicam in Templi tabulariis, & in doctorum, piorumve hominum museis fuisse servatam: plurimos quoque ex ingenti hoc numero *ἐκδοχάς* aliquas in suos usus excerptisse, quasdam etiam memoriae commendasse. Crematis deinde in clade Hierosolymitana codicibus, quibus descriptae continebantur universae Salomonis Parabolae, cum Scripturarum sacrarum dispersas deinde reliquias Esdras in patriam redux colligere instituisset, ex ingenti Parabolaram numero aliquot tantum particulas, vel fortuito, vel studiosorum aliquorum, sanctorumve virorum diligentia, vel quod verius est certo Dei nutu flammis exentas nactus est. Ac priora quidem viginti quatuor capita crediderim operis totius fuisse exordium, quale in ipso Salomonis exemplari habebatur. Suadet id rerum ordo & contextus. Tu modo postremos vicefimi quarti capitis versus excipias, qui cum reliquis capitibus sede sua moti variis traiectionibus laborant. Reliqua ex superfluitibus, quae reperiri ab Esdra potuerunt, compilationibus illuc adiecta sunt. Igitur totius Proverbiorum libri unus Salomon auctor vere dicendus est: & priora quidem viginti tria capita, cum viginti duobus primis versibus capitis vicefimi quarti, nulla sui parte multata sunt; sed talia extare videntur, qualia à Salomone descripta fuerunt. Reliquorum septem capitum compilatio, cum postrema vicefimi quarti parte, multorum *αλληλοῦ* est, & Parabolis hinc inde ex toto Salomonis opere excerptis constat. Partium illarum collocatio, & in Librum hunc quem habemus constructio, Esdrae est, vel Synagogae magnae potius, cuius auctoritate Esdras sacrorum Librorum recensum egit. De sola illa parte quae Aguris est, oboriri potest suspicio: sed & hanc quoque Salomonis esse minime dubitabit, quisquis reputabit cum animo suo, ad tanti Regis & tanto cultu ac veneratione inter Ebraeos habitum effata non passuros fuisse gentis illius Magistros obscuro hominis sententias adjungi. Scio suspicatos esse nonnullos, non omnes illas *γνώμας* repertorem habuisse Salomonem, sed ex vetustiorum Scriptorum libris ab eo fuisse descriptas, quod nulla causa dictum est: nec enim video quamobrem sapientissimo & eruditissimo Regi, ac divinis dotibus instructissimo, Parabolaram aliquot inventionem invidemus. Jam vero ad Septuaginta Senum interpretationem quod spectat, in qua ultimorum septem capitum, cum vicefimi quarti parte postrema, ordo miris modis perturbatus est & confusus, factum id reor propter disjunctionem versusum & sententiarum, quae ita discretae sunt ab invicem, ut altera alterius operam minime poscat. Hinc evenisse puto, ut eorum alio alioque ordine pro libitu suo disponendarum licentiam sibi Hellenista aliquis sumferit, in postremis praesertim capitibus, quorum dispositionem Salomonis non esse cum vulgo notum esset, idem licere sibi credidit, quod in his alii jam *αλληλοῦ* attentaverant. Ex aliquo igitur hujus generis codice, atque ita ab Hellenistis perverso propagata esse arbitror, quae supersunt, Septuaginta Interpretum exemplaria; quamvis ipsos in primigenia sua scriptione Ebraicorum librorum ordinem affectatos esse non dubitem.

*Probatum
ejus γέννησις
& antiqui-
tas.*

III. Bene vero est quod ex hac Parabolaram adiectione opinioni nostrae accedit robur, verusque Libri auctor deprehenditur. Nam cum sic ordiatur vicefimum quintum caput: *Haec quoque Parabolae Salomonis, quas transfulerunt viri Ezechiae regis Juda*, quod & in Ebraico exemplari legitur, & in Septuaginta Senum interpretatione, omnino hinc efficitur, & superiores Parabolas fuisse Ezechiae antiquiores, & à Salomone esse profectas; & eas quae sequuntur ad initium usque tricesimi capitis, Ezechiae haudquaquam esse recentiores. Operis praeterea aetatem indicat comma istud è libro Ecclesiasticis, quem post Parabolas à Salomone compositum esse Rabbini consentiunt: *Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, & enarravit quae fecerat, & investigans composuit Parabolas multas*. Quibus consonat & istud è tertio Regum: *Locus est quoque Salomon tria millia parabolas*. Atque id ad hunc tantummodo, quem habemus, Parabolaram librum referendum esse vult Hieronymus in Quaestionibus Ebraicis: *Locus est, inquit, Salomon tria millia Parabolaram. In Proverbiis enim versus noningenti & quindecim continentur, in quibus etiam continentur tria millia Parabola*. Aliter Josepho visum est, qui Parabolaram libros ter mille à Salomone scriptos ait, atque eos in Hierosolymitano deinde excidio flammis perierisse Rabbini docent. Plane Scripturae ipsi contra it Josephus, quae non ter mille Parabolaram libros, sed Parabolas ter mille à Salomone conscriptas esse docet: necque tamen Hieronymo assentior, qui eo quem habemus Proverbiorum libro ter mille Pa-

Eccle. 12. 9.

3. Reg. 4. 32.

Joseph. Antiq.
libr. 8. cap. 1.
3. Reg. 4. 32.

rabolas putat contineri. Rationem ducat attentus Lector, & arbitrium faciat. Credi satius est, quod dixi, magnum Parabolarum numerum temporis injuria periisse. Ex hoc præterea Libro in alios posterioris ævi Codices sacros sententias aliquot & Parabolas videmus fuisse traductas. Velut illa, quæ habetur Proverbiorum decimo septimo capite: *In facie prudentis luget sapientia: oculi stultorum in sinibus terre*, in Ecclesiasticis librum non semel translata est. Translata & illuc est ista è vicefimo sexto capite: *Qui fodit foveam, incidet in eam*. Hæc quæ jacet in primo Proverbiorum capite: *Pedes eorum ad malum currunt, & festinant ut effundant sanguinem*, tota apud Isaiam reperitur. In Ecclesiasticum vero tot indidem *γρῶμας* depromsit Sirachides, ut singula adnotare, hominis sit temporis suo non satis parcentis. Talis ea est è decimo Proverbiorum capite: *Qui annuit oculo, dabit dolorem: & stultus labiis verberabitur*: & ista è capite duodecimo: *Melior est pauper & sufficiens sibi, quam gloriosus & indigens pane*: & paulo post: *Qui operatur terram suam, satiabitur panibus*: necnon & illa è decimo septimo capite: *Servus sapiens dominabitur filiis stultis*: & illa è capite decimo octavo: *Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat & confusione dignum*: & hæc è capite vicefimo primo: *Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa & iracunda*: & hæc quoque è vicefimo secundo capite: *Melius est nomen bonum, quam divitiæ multe*: nec multo post: *Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi*: & ista quoque è sequenti capite: *Noli subtrahere à puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur*: & hæc denique è vicefimo septimo capite: *Oculi omnium insatiabiles*. Reliquas prætermitto.

Transeamus ad Ethnicos Scriptores, in quibus nec pauciora, nec obscuriora deprehenduntur ex libro Proverbiorum arcessita testimonia. Hinc expressit illud Theognis, quod extat decimo tertio capite: *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit*: & hoc Sophocles è capite decimo nono: *Divitiæ addunt amicos plurimos*; & istud etiam è capite vicefimo quarto: *Time Dominum, filii mi, & regem*. Euripideum illud de Pace: *γόου δ' ἐσθλῆ, ἡρόντι δ' ἐναντία*, ubi videtur postulare sensus, ut legatur, *ἡρόντι δ' ἐναντία*: *Luctibus inimica est; hilaritate autem gaudet*: illud, inquam, simile hujus est è Proverbiorum duodecimo capite: *Qui pacis ineunt consilium, sequitur eos gaudium*. Meretricem foveam esse profundam dixerat Salomon: hinc Anaxilaus de Phryne: *ἢ δὲ φρυγῶν τῶν χάρουδων οὐκ ἠρόντι σου ποιεῖ*. Phryne autem Charybdin non procul præstat. Eusebii in septimum Platonis librum De legibus assumtum esse demonstrat istud: *Mentoria justis cum laudibus, & nomen impiorum putrescet*; quod legitur capite decimo libri Proverbiorum: in tertium vero De republica illud: *Mendacitatem & divitias ne dederis mihi*; quod habetur tricesimo capite, quodque Alexis Comicus & Horatius in carmina sua transtulerunt. Quod qui aliena rapiunt, semper in egestate futuros pronuntiasset Salomon in Proverbis, hinc Menander raptores sæpe cum dedecore repulsam & propriis multatam iri ait. Quod invidiam putredinem ossium appellasset, hinc *φθόνον οὐκ ἰκόνει ἢ φθισκόν*, invidiam quæ putredinem & labem inducit, dixit Menander. Timeri idem jubet servi imperium, quod & capite Proverbiorum tricesimo iusserat Salomon. Quod de antiquitate sapientiæ capite octavo prædicat, id apud Eusebium repetit Aristobulus, qui Ptolemæi Philometoris temporibus floruit. Istud ejusdem essatum: *Qui accipit mutuum, servus est fuerantis*, à Græcis & Latinis usurpatum est. Usurpatum & istud: *Mulierem fortem quis inveniet?* & id quoque: *Quæstivit lanam & linum*, in vetusto mulieris fortis Epitaphio laudi datum videmus. Sed neque hic omittendum, quod legitur in libro Juchafin, Aristotelem librorum Salomonis, opera Alexandri, compotem factum, multa ex iis decerpisse, suosque exornasse.

IV. Facit ad dignitatem & existimationem Libri hujus, quod fere nullis impiorum hominum argumentis est oppugnatus. Unis, quod equidem sciam, Rabbis, qui credita sibi esse jactant eloquia Dei, in dubium vocatus est, ac fere è sacrorum Librorum sensu expunctus: & fecissent, si non aliqua in eo essent nacti, quæ ad Legis commendationem opportuna esse judicarent. Id in Thalmude, tractatu Sabbathi, secundo capite, diserte scriptum extat. Verum quod inde conflare potest argumentum, indidem dissolvitur: nam quod id facere cogitarunt, nec fecerunt tamen, indicio est nefariam ipsorum voluntatem vi veritatis fuisse oppressam, & utrimque pensitatis rationibus Libri tandem *γρηγορία* & sanctitatem agnovisse.

V. Temperare mihi non possum, quin hic Disputatoris Theologo-Politici veterum excutiam, qui Proverbia hæc collecta fuisse putat tempore secundi Templi, vel certe Josiæ regis; hoc argumento, quod capite vicefimo quarto dicatur: *Hæc etiam sunt Salomonis Proverbia, quæ transtulerunt viri Ezechia, regis Juda*. Quia quædam Salomonis Proverbia ab Ezechia regis viris sunt collecta, hinc concludit acutus ille Philosophus collecta ea esse secundi Templi, vel Josiæ certe regis ævo. Cui pro responsione bonam mentem precamur.

Prov. 17. 14.
Eccl. 2. 14. &
8. 1.
Prov. 26. 27.
Eccl. 10. 8.
Prov. 1. 16.
Isa. 59. 7.
Prov. 10. 10.
Eccl. 27. 25.
Prov. 11. 9.
Eccl. 10. 10.
Prov. 12. 11.
Eccl. 20. 10.
Prov. 17. 2.
Eccl. 10. 28.
Prov. 18. 13.
Eccl. 11. 8.
Prov. 21. 19.
Eccl. 25. 22.
Prov. 22. 1.
Eccl. 7. 2.
Prov. 22. 9.
Eccl. 31. 28.
Prov. 23. 13.
Eccl. 30. 1.
Prov. 27. 20.
Eccl. 14. 10.
Prov. 27. 10.
Prov. 30. 21. 22.
Prov. 13. 20.
Prov. 19. 4.
Prov. 24. 21.
Prov. 12. 20.
Prov. 23. 27.
Euseb. Præp.
lib. 12.
Prov. 10. 7.
Prov. 30. 8.
Horat. Carm.
lib. 2. Od. 16.
Prov. 22. 24.
Prov. 14. 30.
Prov. 30. 22.
Euseb. Præp.
lib. 11.
Prov. 23. 7.
Prov. 31. 10. 13.
Musæ Lapid.
lib. 1. Mem. 27.

Refelluntur
argumenta
Adversaria
rum.
Primum ar-
gumentum.

Secundum
argumentum.

PROPOSITIO IV.

Tertium ar-
gumentum.

Thalmud, in
Baba bathr.

VI. Notabile porro illud est, apud vetustos Ecclesiae Patres eodem vel σοφίας, vel πρῶτον σοφίας, vel πρῶτον nomine affici, & librum illum Proverbiorum, & Ecclesiasten, & Canticum quoque Canticorum, necnon & librum Sapientiae, & Sirachidae Ecclesiasticum, ut erudite nuper demonstravit doctissimus Johannes Baptista Corelerius, in Notis ad Epistolas Clementis, Thalmudistae quidem libros Proverbiorum, & Ecclesiastis appellant, שְׁנַיִם סְפָרֵי חֵכְמָה, *duos libros sapientiae*: unde videtur effici incertas esse & ancipites Librorum illorum circumscriptiones, qui uno eodemque signantur titulo; & minorem eorum esse dignitatem, quibus promiscua est & communis inscriptio cum Sapientia & Ecclesiastico, quorum controversa fuit & dubia auctoritas. Quibus tantum abest, ut Libri hujus, ac Ecclesiastis, & Cantici elevetur fides, ut inde potius accrescat, eosque Salomonis esse pateat. Sic enim existimo, & verisimilimum est, omnibus Salomonis inscriptionibus Sapientiae nomen fuisse praefixum, quod Salomon ipse Sapiens cognomine appellaretur. Porro & Ecclesiasticus factus esse Salomonis à multis creditus est, & vere ex ipsius doctrina ac scriptis provenisse infra à me demonstrabitur.

DE LIBRO ECCLESIASTIS.

I. Disputatur de Auctore libri Ecclesiastis. Variæ opiniones proponuntur. Salomoni adscribitur. II. Probatum ejus antiquitas. III. Refelluntur argumenta Adversariorum. Primum argumentum. IV. Secundum argumentum. V. Tertium argumentum. VI. Quartum argumentum. VII. Quintum argumentum.

Disputatur
de Auctore
libri Eccle-
siastis. Variæ
opinionis pro-
ponuntur. Sa-
lomoni ad-
scribitur.

Grot. in Eccl. 1.
2. & 11. 11.
Eccl. 1. 16.
Eccl. 11. 9. 10.

Eccl. 7. 24.
Eccl. 8. 16.
Eccl. 7. 17.

I. **A**VULGATA doctorum hominum, recentium ac veterum, sententia, qui librum Ecclesiastis Salomoni tribuunt, recessit Grotius, & cum Zorobabeli adscripsit. Thalmudistae vero capite primo Babæ bathræ, ab Ezechia lucubratorum volunt, quem de se putant locutum his verbis, quæ Librum inchoant: *Verba Ecclesiastæ, filii David, regis Jerusalem: cum Zorobabelem ex persona Salomonis hæc pronuntiasse Grotius pertendat. Verum ut id Ezechiae accommodari posse demus, eandem ipsi poterunt convenire: Locutus sum in corde meo dicens: Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Jerusalem? Num Salomonem Ezechias sapientia præcessit? Quomodoconque solvant ista, aut ad sententiam suam flectant, qui ex insigni ista se clausula expediunt: Cumque sapientissimus esset Ecclesiastes, docuit populum & enarravit quæ fecerat, & investigans composuit Parabolæ multas: quaesivit verba utilia, & conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos. Quibus hæc adde: Cuncta tentavi in sapientia: dixi, Sapiens efficiar: & hæc quoque: Et apposui cor meum, ut scirem sapientiam: necnon & ista: Inveni amariorem morte mulierem, qua laqueus venatorum est, & signa cor ejus; vincula sunt manus illius: & ista etiam: Magnificavi opera mea, edificavi mihi domos, & plantavi vineas, feci hortos & pomaria, & consievi ea cuncti generis arboribus, & extruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem sylvam lignorum germinantium; possedi servos & ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque & magnos ovium greges ultra omnes qui fuerunt ante me in Jerusalem; coarceavi mihi argentum & aurum, & substantias regum ac provinciarum: feci mihi cantores & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos & urceos ad vina fundenda, & supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in Jerusalem; sapientia quoque perseveravit mecum. Quæ in Salomonem ita quadrant, ut expressius notari non potuerit: nam toties iterata illa sapientiae ab eo affectatæ laus, unius illius propria est, & velut ex* *εαυτῶν τοῦ ἰσραήλ.* Testis Deus ipse, cujus hæc verba sunt ad Salomonem: *Ecce feci tibi secundum sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens & intelligens, in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit. Sed & hæc quæ non postulasti, dedi tibi, divitias scilicet & gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus, cunctis retro diebus.* Ergo in Libro eodem hoc ornatur elogio: *Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium & Aegyptiorum, & erat sapientior cunctis hominibus.* Libros scripsit & Parabolæ Salomon, uti scripsisse dicitur in Ecclesiaste, *Damnosas quoque mulierum illecebras, quas ibidem criminatur, expertus est; Cumque jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur Deos alienos.* Quæ notæ ad Ezechiam haudquaquam aptari possunt. Multo etiam validius ex his confutatur R. Mosis Kimchi sententia, qui Judæos aliquot affectatus, confectionem Libri hujus Isaïæ adscripsit.

Reg. 3. 12. 13.

3. Reg. 4. 30. 31.

3. Reg. 11. 4.

II.